

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI-4101-02-01/2013
P/13/168

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/168 Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Janusz Zawirski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 84216 z dnia 5.03.2013 r. [Dowód: akta kontroli str. 1-2]
Jednostka kontrolowana	Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Grajewie, 19-200 Grajewo ul. Sienkiewicza 34 (dalej: „ZWİK”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Purwin, dyrektor ZWİK [Dowód: akta kontroli str. 3]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna	Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie ¹ , mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność ZWİK w zakresie zagospodarowania osadów ściekowych, wytwarzanych w procesie oczyszczania ścieków komunalnych w Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Grajewie (dalej „Oczyszczalnia”).
Uzasadnienie oceny ogólnej	Pozytywna ocena wynika z: rzetelnego prowadzenia dokumentacji w zakresie wytwarzania i gospodarowania osadami ściekowymi, poddania wszystkich wytworzonych osadów odzyskowi poprzez ich wykorzystanie do nawożenia gruntów oraz przestrzegania dopuszczalnego okresu składowania osadów ściekowych na terenie Oczyszczalni. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły: – niewykonywania badań reprezentatywnych próbek części osadu ściekowego przed stosowaniem go na gruntach, to jest wbrew przepisom art. 43 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach² i § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych³, – przeprowadzenia w czterech (z ośmiu) przypadkach badań laboratoryjnych gruntów po zastosowaniu na nich osadów ściekowych, co było niezgodne z przepisem art. 43 ust. 3 ustawy o odpadach i § 6 ust. 2 rozporządzenia koś, – nieprzestrzegania w jednym (z ośmiu) przypadku zakazu stosowania osadów ściekowych na gruntach usytuowanych w odległości mniejszej niż 100 m od domów mieszkalnych, o którym mowa w art. 43 ust. 6 pkt 10 ustawy o odpadach, a w drugim obowiązku wynikającego z przepisu § 4 ust. 3 i 4 rozporządzenia koś w zakresie niezwłocznego zmieszania z gruntem stosowanych osadów.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości i negatywna.

² Dz. U. z 2010 r., Nr 185, poz. 1243 ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o odpadach” została uchylona z dniem 23.01.2013 r. Obecnie obowiązuje ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r., poz. 21), zwana dalej „obowiązująca ustawą o odpadach”.

³ Dz. U. Nr 137, poz. 924. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem koś”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ewidencjonowanie osadów ściekowych, realizacja obowiązków sprawozdawczych

Opis stanu faktycznego

1.1. Dyrektor ZWiK 16 czerwca 2010 r. przedłożył Staroście Grajewskiemu informacje o wytwarzanych w Oczyszczalni odpadach oraz sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami, stosownie do przepisów art. 17 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy o odpadach. Z informacji tej wynika m. in., że:

- 1) przewidywana roczna ilość odpadów wytworzonych w Oczyszczalni może wynieść około 207 Mg, w tym do: 180 Mg suchej masy osadu ściekowego, 20 Mg ton zawartości piaskownika (piasku wytrąconego ze ścieków w procesie sedymentacji) i 7 Mg nieczystości zebranych mechanicznie z kraty oczyszczającej ścieki z nieczystości stałych tzw. „skratek”,
- 2) sposób zagospodarowania osadów ściekowych polega na: a) dezynfekcji wapnem skratek i zawartości piaskownika, które wywożono na komunalne składowisko odpadów w Koszarówce w gminie Grajewo, b) wykorzystaniu osadu ściekowego w rolnictwie, pod uprawę roślin przeznaczonych do produkcji kompostu oraz nieprzeznaczonych do spożycia.

Ponadto ZWiK posiada decyzję Burmistrza Grajewa z 7 kwietnia 1999 r. zatwierdzającą (bezterminowo) sposób postępowania m.in. z osadami ściekowymi w ilości do 640 Mg/rok. W decyzji tej zobowiązano ZWiK do prowadzenia ewidencji odpadów oraz postępowania z osadami ściekowymi zgodnie z zaleceniami Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku z 26 lutego 1999 r. [Dowód: akta kontroli, str. 4-9]

1.2. W Oczyszczalni, w latach 2011 i 2012, prowadzono ewidencje osadów wytworzonych w procesie oczyszczania ścieków na kartach ewidencji odpadu, kartach ewidencji komunalnych osadów ściekowych oraz na kartach przekazania odpadu – sporządzonych na formularzach stanowiących odpowiednio załączniki nr 1, nr 2 i nr 5 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów⁴. W kartach tych, sporządzonych odrębnie za 2011 i 2012 rok, zawarto wszystkie informacje przewidziane w formularzach. I tak, w kartach:

- ewidencji odpadu wyszczególniono m. in. suchą masę wytworzonych i zastosowanych osadów ściekowych w poszczególnych miesiącach (w 2011 r. wytworzono ogółem 120,4 Mg, a zastosowano – 160,0 Mg, natomiast w 2012 r. odpowiednio 107,8 Mg i 109,8 Mg) oraz numery karty przekazania tych odpadów. Ponadto wykazano pozostałą suchą masę wytworzonych osadów z 2010 r. (67,7 Mg) i 2011 r. (28,1 Mg), które nie były odebrane do końca tych lat i tym samym były składowane na płycie odkładczej w Oczyszczalni, do momentu ich wykorzystania w następnym roku (odpowiednio 2011 i 2012),
- ewidencji komunalnych osadów ściekowych wyszczególniono m. in. ich skład i właściwości osadów ściekowych, zawartość w nich metali ciężkich, miejsce i powierzchnię zastosowania osadów z uwzględnieniem typu gleby, ilość suchej masy wytworzonych i zastosowanych osadów (odpowiednio 120,4 Mg i 160,0 Mg w 2011 r. oraz 107,8 Mg i 109,8 Mg w 2012 r.) oraz cel ich zastosowania (odpowiednio: 73,9 Mg i 103,8 Mg do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia, 82,0 Mg i 0,0 Mg do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu oraz 4,1 Mg i 6,0 Mg do upraw wszystkich płodów rolnych),
- przekazania odpadu, sporządzonych odrębnie dla każdej partii odebranego osadu (8 kart w 2011 r. 8 w 2012 r. i 2 w I kwartale 2013 r.) wyszczególniono m.in.: dokładne dane odbiorcy osadu, miejsce przeznaczenia odpadu wraz z numerem obrębu

⁴ Dz. U. Nr 249, poz. 1673.

geodezyjnego działki, datę i masę przekazanego osadu, numer rejestracyjny pojazdu przewożącego osad oraz podpisy poświadczające przekazanie i odbiór osadu.

[Dowód: akta kontroli, str. 10-41 i 144-145]

1.3. ZWiK sporządził za 2011 i 2012 rok zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych zgodnie z przepisami art. 37 ust. 1 i 2 ustawy o odpadach oraz § 2 i § 3 ust 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach⁵. Dokumenty te przekazano Marszałkowi Województwa Podlaskiego w wymaganym terminie, tj. odpowiednio 15 marca 2012 r. i 13 marca 2013 roku. W obydwu zestawieniach wykazano m.in.:

- wielkość wytworzonej i zastosowanej suchej masy osadów ściekowych, która była zgodna z danymi zawartymi w kartach ewidencji osadów ściekowych,
- powierzchnię gruntów, na których stosowano osady ściekowe, która wynosiła 12,5 ha w 2011 r. i 9 ha w 2012 r.

[Dowód: akta kontroli, str. 42-47]

Dyrektor ZWiK nie zawierał umów z dysponentami gruntów, na które były wywożone osady ściekowe, ponieważ – jak oświadczył – dysponenci nie chcieli wiązać się z ZWiK umowami pisemnymi, a jedynie ustnymi umowami w tym zakresie, które dotychczas były realizowane bez żadnych trudności.

[Dowód: akta kontroli, str. 48]

Do przedłożonych zbiorczych zestawień Marszałek Województwa Podlaskiego nie wniósł żadnych uwag i zastrzeżeń.

[Dowód: akta kontroli, str. 191]

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

NIK zwraca uwagę, że brak podpisanych umów z właścicielami działek rolnych może utrudnić egzekwowanie ustalonych warunków dotyczących stosowania na tych działkach osadów ściekowych oraz do dochodzenia ewentualnych roszczeń z tego tytułu.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność ZWiK w zakresie ewidencjonowania osadów ściekowych i realizacji obowiązków sprawozdawczych.

2. Postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie Oczyszczalni

*Opis stanu
faktycznego*

2.1. W latach 2011-2012:

- równoważna liczba mieszkańców (RLM) aglomeracji dla miasta Grajewa wynosiła odpowiednio 22.438 i 24.505. Oczyszczalnia obsługiwała kolejno 24.205 i 23.993 mieszkańców, z tego 3460 i 3420 mieszkańców nie było podłączonych do sieci kanalizacyjnej. Ścieki bytowe z tych gospodarstw były dowożone do Oczyszczalni taborem asenizacyjnym,
- oczyszczono odpowiednio 1.297.510 m³ i 1.148.397 m³ ścieków komunalnych, uzyskując 120,4 Mg i 107,8 Mg suchego osadu (sposób jego wykorzystania opisano w pkt. 1.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Szczegółowe dane z tego zakresu przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Lp.	Wyszczególnienie	Lata	
		2011	2012
1	2	3	4
1	Równoważna liczba mieszkańców (RLM) w aglomeracji stan na 31 grudnia	22.438	24.505
1.1	RLM wg danych KZGW z realizacji KPOŚK	22.338	22.338
2	liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego stan na 31 grudnia	20.745	20.573
3	liczba mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny stan na 31 grudnia	3.460	3.420

⁵ Dz. U. Nr 249, poz. 1674.

Lp.	Wyszczególnienie	Lata	
		2011	2012
1	2	3	4
4	ilość oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku, w tys. m ³ /r.	1.297,5	1.148,4
4.1	– w tym ścieków dowożonych wozami asenizacyjnymi w tys. m ³ /r.	6,7	5,9
5.	masa osadów ustabilizowanych i zagęszczonych po procesie mechanicznego odwodnienia powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące cele:	a) 672,6 b) 1.051,4	a) 616,0 b) 774,8
5.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	23,0	34,3
5.2.	- do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz w Mg:	413,1	591,7
5.3.	- do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu w Mg:	458,3	0
5.4	- do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne w Mg:	0	0
5.5	- do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w Mg:	0	0
5.6	- do produkcji nawozów w Mg:	0	0
5.7	- do składowania na składowiskach odpadów w Mg:	0	0
5.8	- poddania przekształceniom termicznym w Mg:	0	0
5.9	- do magazynowania czasowo na terenie oczyszczalni w Mg:	157,0	148,8
5.10	- na inne cele w Mg:	0	0
6	masa osadów przeliczona na suchą masę powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące:	a) 120,4 b) 188,1	a) 107,8 b) 135,9
6.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	4,1	6,0
6.2	- do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia w Mg:	73,9	103,8
6.3.	- do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu w Mg:	82,0	0
6.4	- do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne w Mg:	0	0
6.5	- do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzen. lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w Mg:	0	0
6.6	- do produkcji nawozów w Mg:	0	0
6.7	- do składowania na składowiskach odpadów w Mg:	0	0
6.8	- poddania przekształceniom termicznym w Mg:	0	0
6.9	- do magazynowania czasowo na terenie oczyszczalni w Mg:	28,1	26,1
6.10	- na inne cele w Mg:	0	0
7.1.	Wskaźnik masy osadów (mechanicznie odwodnionych) do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [5 : 4] w kg/m ³ :	0,52	0,54
7.2.	Wskaźnik masy osadów przeliczonych na suchą masę do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [6 : 4] w kg/m ³ :	0,09	0,09
7.3.	Średnie uwodnienie osadów po mechanicznym odwodnieniu w %:	83,9	82,5
8.	Masa magazynowanych osadów na terenie oczyszczalni na dzień 31 grudnia w Mg w przeliczeniu na suchą masę:	28,1	26,1

a) wielkość osadów wytworzona w 2011 i 2012 r.

b) wielkość całkowita wykorzystanych osadów w danym roku, będąca w dyspozycji oczyszczalni, uwzględniająca zapasy z poprzedniego roku, tj. 2010 i 2011.

[Dowód: akta kontroli, str. 51-52 i 55-56]

2.2. W Oczyszczalni nie stosowano żadnych urządzeń wagowych do ważenia wytwarzanych i wywożonych osadów ściekowych. W celu ustalenia średniej wagi wytwarzanego osadu mechanicznie odwodnionego (tj. po przejściu przez prasę odwadniającą), zważono na towarowej wadze elektronicznej Zakładu Energetyki Ciepłej w Grajewie (posiadającej aktualną legalizację) pustą przyczepę ciągnikową, którą stale wywożono ten osad, a następnie załadowaną do pełna odwodnionym osadem ściekowym. W ten sposób wyliczono i przyjęto, że jedna załadowana do pełna przyczepa mieści około 3 Mg tego osadu.

[Dowód: akta kontroli, str. 48 i 53]

2.3. W latach 2011-2012 wszystkie osady ściekowe wytworzone w Oczyszczalni były poddane stabilizacji tlenowej (w dwóch komorach o pojemności 419 m³ każda), poprzez biologiczny rozkład zanieczyszczeń organicznych zawartych w tych osadach. Objętość ustabilizowanych osadów w 2011 r. wyniosła 6.685 m³, a w 2012 r. – 7.475 m³, natomiast masa tych osadów po zagęszczeniu po procesie mechanicznego odwadniania wyniosła kolejno 672,6 Mg i 616,0 Mg, co w przeliczeniu na suchą masę daje – 120,4 Mg i 107,8 Mg. Postępowanie z osadami było zgodne z instrukcją obsługi i eksploatacji Oczyszczalni, opracowanej w 2003 r. i zatwierdzonej przez dyrektora ZWiK.

[Dowód: akta kontroli, str. 54 i 57-62]

2.4. W okresie objętym kontrolą, w Oczyszczalni nie poddawano unieszkodliwianiu wytworzonych osadów ściekowych, ponieważ nie zachodziła taka potrzeba. Wyniki badań laboratoryjnych osadów nie wykazywały przekroczenia dopuszczalnych zawartości metali ciężkich, bakterii chorobotwórczych i żywych jaj pasożytów i tym samym w całości były wykorzystywane do nawożenia gleb.

[Dowód: akta kontroli, str. 63-117]

2.5. W Oczyszczalni ścieków okres magazynowania osadów ściekowych na płycie odkładczej wynosił maksymalnie pół roku – co było zgodne z przepisami art. 63 ust. 4 ustawy o odpadach. Na przykład: zaległy z 2010 r. i 2011 r. osad w ilości odpowiednio 66,7 Mg i 28,1 Mg wykorzystano w całości odpowiednio do maja 2011 r. i 2012 roku.

[Dowód: akta kontroli, str. 10-17 oraz 18-20 i 26-28]

2.6. Zakres i częstotliwość badań laboratoryjnych osadów ściekowych, magazynowanych na terenie Oczyszczalni były zgodne z przepisami § 5 ust. 1 i 2 pkt 2 rozporządzenia koś. W latach 2011-2012 przeprowadzono w firmie „E” (nieposiadającej akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji) po cztery badania laboratoryjne, tj. 5 kwietnia, 8 lipca, 5 września i 6 grudnia 2011 r. oraz 20 marca, 5 lipca, 11 października i 7 grudnia 2012 r. Wszystkie badania wykazały, że:

- osad ściekowy spełnia wymagania sanitarne i może być wykorzystany do nawożenia gleb, jak i do rekultywacji gruntów,
- w żadnej próbie nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych ilości bakterii i pasożytów jelitowych oraz zawartości metali ciężkich.

W każdym z ośmiu raportów z badań podano metody referencyjne badań oraz sposób poboru prób, o których stanowi § 5 ust. 3 i 4 i załącznik nr 4 cytowanego rozporządzenia.

[Dowód: akta kontroli, str. 63-117]

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości:

- 1) w procesie higienizacji odwodnionego, ustabilizowanego osadu ściekowego nie przestrzegano postanowień instrukcji obsługi i eksploatacji Oczyszczalni. W wyniku uszkodzenia urządzenia dozującego wapno palone wielkość dozowanego mechanicznie wapna w dniu 19 marca 2013 r. wynosiła 0,65 kg/1kg s.m.o, zamiast wymaganych od 0,15 kg do 0,25 kg w przeliczeniu na 1 kg s.m.o. W dniu 25 marca 2013 r. (w trakcie trwania kontroli NIK) urządzenie dozujące zostało naprawione. Dokonany w tym dniu pomiar wielkości dozowanego wapna wykazał prawidłową jego wielkość, tj. 0,20 kg w przeliczeniu na 1 kg s.m.o., [Dowód: akta kontroli, str. 54 i 176]
- 2) w Oczyszczalni nie badano reprezentatywnych próbek części osadu ściekowego przed stosowaniem go na gruntach, co było sprzeczne z przepisami art. 43 ust. 3 ustawy o odpadach i § 3 ust. 1 rozporządzenia koś. Przeprowadzone czterokrotnie w każdym roku badania laboratoryjne osadu były niewystarczające, ponieważ osad wcześniej zbadany gromadzono na tej samej płycie odkładczej, na którą 4-5 razy w miesiącu dowożono nowe partie wytworzonego aktualnie osadu, co powodowało że dostarczony osad przenikał do osadu wcześniej zbadanego. W rezultacie, w momencie stosowania osadów na gruntach rolnych nie posiadano wiedzy,

czy spełniają one wszystkie wymagania sanitarne. Niemniej jednak, wykonane badania składowanych, w latach 2011-2012, osadów wykazały, że spełniały one wymagania sanitarne i mogły być wykorzystane do nawożenia gleb.

[Dowód: akta kontroli, str. 48 i 63-117]

Kierownik Oczyszczalni, odpowiedzialny za prawidłowe prowadzenie gospodarki osadami ściekowymi, wyjaśnił że:

- nieprzestrzeganie postanowień instrukcji obsługi i eksploatacji Oczyszczalni w części dotyczącej procesu higienizacji odwodnionego, ustabilizowanego osadu ściekowego było spowodowane uszkodzeniem urządzenia dozującego wapno palone, o czym dowiedziałem się dopiero w trakcie trwania kontroli NIK,
- z powodów oszczędnościowych nie zlecałem badania każdej partii wywożonego osadu. Jednocześnie nadmieniam, że w II kwartale 2013 r. składowisko osadu podzieliłem na dwie odrębne kwatery, co uniemożliwi mieszanie się osadów wcześniej zbadanych z nowowytworzonymi, które będą składowane w odrębnej kwaterze. W ten sposób na grunty będą wywożone wyłącznie osady wcześniej przebadane i odrębnie składowane.

[Dowód: akta kontroli, str.49-50 i 155]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność ZWiK w zakresie postępowania z wytworzonymi osadami ściekowymi.

3. Zagospodarowanie osadów ściekowych

Opis stanu
faktycznego

3.1. W latach 2011-2012 wszystkie wytworzone w Oczyszczalni osady ściekowe zostały poddane odzyskowi i zastosowane do nawożenia gleb na terenie gminy Grajewo (wchodzącej w skład województwa podlaskiego), zgodnie z przepisami art. 9 ust. 3 ustawy o odpadach.

[Dowód: akta kontroli, str.18-33]

3.2. W 2011 r. ZWiK zlecił przeprowadzenie sześciu badań gruntów, na których stosowano osady ściekowe, a w 2012 r. – dwóch badań. I tak:

- 3 czerwca 2011 r. badania wykonano na działce nr 82 w Kacprowie, gm. Grajewo, o powierzchni 5 ha (należącej do Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Grajewie), na którą 14 kwietnia i 20 maja 2011 r. wywieziono łącznie 73,9 Mg suchej masy osadu ściekowego (s.m.o.), tj. 14,8 Mg/ha, w celu nawożenia gruntów pod uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia,
- 26 października 2011 r. wykonano badania na działce nr 35 w Grajewie o pow. 1,9 ha (należącej do rolnika J.K.), na którą 27 czerwca 2011 r. wywieziono łącznie 4,1 Mg s.m.o., tj. 2,2 Mg/ha, w celu nawożenia gruntów przeznaczonych do uprawy wszystkich płodów rolnych,
- 25 listopada 2011 r. wykonano badania na działce nr 3528 i 3520 w Wojewodzinie, gm. Grajewo, o pow. 3,2 ha (należącej do rolnika S.R.), na które 8 września 2011 r. wywieziono łącznie 47,4 Mg s.m.o., tj. 14,8 Mg/ha, w celu nawożenia gruntów pod uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu,
- 13 grudnia 2011 r. wykonano badania na działce nr 403 w Rudzie, gm. Grajewo o pow. 2,4 ha (należącej do rolnika D.J.), na którą 21 października i 9 listopada 2011 r. wywieziono łącznie 34,6 Mg s.m.o., tj. 14,4 Mg/ha, w celu nawożenia gruntów pod uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu,
- 25 listopada 2011 r. wykonano badania na działce nr 3279 i 3280 w Wojewodzinie, gm. Grajewo, o pow. 2,0 ha (należącej do rolnika W.S.), na które: 6 sierpnia, 7 września, 22 października i 7 listopada 2012 r. wywieziono łącznie 29,8 Mg s.m.o., tj. 14,9 Mg/ha, w celu nawożenia gruntów pod uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia,
- 26 października 2011 r. wykonano badania na działce nr 3243/5 i 3243/3 w Grajewie, o pow. łącznie 2,0 ha (należącej do rolnika W.CH.), na które 15 marca i 5 kwietnia

- 2012 r. wywieziono łącznie 6,0 Mg s.m.o., tj. 3,0 Mg/ha, w celu nawożenia gruntów przeznaczonych do uprawy wszystkich płodów rolnych,
- 30 maja 2012 r. wykonano badania na działce nr 82 w Kacprowie, gm. Grajewo, o powierzchni 5 ha (należącej do PEC)), na którą 30 maja i 5 czerwca 2012 r. wywieziono łącznie 74,0 Mg s.m.o., tj. 14,8 Mg/ha, w celu nawożenia gruntów pod uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia,
 - 18 grudnia 2012 r. wykonano badania na działce nr 3518 w Grajewie o powierzchni 0,9 ha (należącej do rolnika S.K.), na którą 18 stycznia i 27 lutego 2013 r. wywieziono odpowiednio 5,6 Mg i 5,2 Mg s.m.o. w celu nawożenia gruntów pod uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia.

Wszystkie badania wykazały, że badane próbki gleby spełniały warunki określone w rozporządzeniu koś dla gleb lekkich i średnich i tym samym na gruntach tych mogą być stosowane osady ściekowe. W sporządzonych sprawozdaniach z badań podawano metody referencyjne badań, nie podano natomiast sposobu poboru próbek gruntu do tych badań, o których mowa w § 6 ust. 3 i 4 rozporządzenia koś.

[Dowód: akta kontroli, str. 10-33 i 118-145]

Laboratorium wykonujące wymienione badania posiadało ważny (do 8 listopada 2014 r.) certyfikat akredytacji z 9 listopada 2010 r., wydany przez Polskie Centrum Akredytacji na wykonywane m.in. badań biologicznych i biochemicznych próbek środowiskowych, w tym gleb, odpadów i osadów oraz na pobór próbek do tych badań.

[Dowód: akta kontroli, str. 146-147]

3.3. Kierownik Oczyszczalni, stosownie do przepisu art. 43 ust. 4 ustawy o odpadach, każdorazowo, przed przekazaniem odwodnionego osadu ściekowego dysponentowi gruntów, informował go o wynikach badań tego osadu oraz o dopuszczalnych jego dawkach na 1 ha gruntów. Jak podano w pkt 3.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego, na tych samych gruntach (o pow. 5 ha) u jednego (z siedmiu) dysponenta stosowano osady w okresie ostatnich dwóch lat. W pozostałych sześciu przypadkach osady te stosowano tylko jednokrotnie na danej działce. W żadnym przypadku wielkość zastosowanych osadów do nawożenia gruntów nie przekraczała dopuszczalnych dawek osadów, o których mowa w § 3 ust. 5-7 rozporządzenia koś.

[Dowód: akta kontroli, str. 18-33 i 144-145]

3.4. Oględziny trzech (z siedmiu) gruntów, na które wywożono, w okresie od maja 2011 r. do lutego 2013 r., osady ściekowe wykazały, że przy ich stosowaniu przestrzegano zakazów określonych w art. 43 ust. 6 ustawy o odpadach oraz wymogu zawartego w § 4 rozporządzenia koś, z wyjątkiem dwóch przypadków opisanych szczegółowo w podpunkcie „ustalone nieprawidłowości”.

[Dowód: akta kontroli, str. 148-153]

3.5. W latach 2011 – 2013 (I kwartał) w Oczyszczalni nie wytwarzano kompostu lub nawozów.

[Dowód: akta kontroli, str. 10-17 i 142-143]

3.6. W okresie objętym kontrolą nie przekazywano osadów do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

[Dowód: akta kontroli, str. 10-17 i 142-143]

3.7. W latach 2011-2013 (I kwartał) w Oczyszczalni nie przekazywano osadów ściekowych do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne.

[Dowód: akta kontroli, str. 10-17 i 142-143]

3.8. Jak wykazano w pkt. 1.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego, wszystkie wytworzone w Oczyszczalni osady ściekowe były wykorzystane do nawożenia gruntów i tym samym nie składowano ich na jakichkolwiek składowiskach oraz nie poddawano termicznemu przekształcaniu.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości polegające na tym, że wbrew przepisom:

- 1) art. 43 ust. 3 ustawy o odpadach i § 6 ust. 2 rozporządzenia koś, w czterech (z ośmiu) przypadkach nie przeprowadzono badań gruntów przed stosowaniem na nich osadów. I tak na działkę:
 - nr 82 w Kacprowie osady wywieziono 14 kwietnia i 20 maja 2011 r., a badania wykonano dopiero 3 czerwca 2011 r., tj. odpowiednio po 50 i 13 dniach po ich zastosowaniu,
 - nr 35 w Grajewie osady wywieziono 27 czerwca 2011 r., podczas gdy badania gruntu przeprowadzono 26 października 2011 r., tj. po czterech miesiącach od ich zastosowania,
 - nr 3528 i 3520 w Wojewodzinie osady wywieziono 8 września 2011 r., tymczasem badania wykonano 25 listopada 2011 r., tj. dwa i pół miesiąca od ich zastosowania,
 - 403 w Rudzie osady wywieziono 21 października i 9 listopada 2011 r., a badania przeprowadzono 13 grudnia 2011 r., tj. kolejno 53 i 34 dni po ich zastosowaniu.

W rezultacie, przed zastosowaniem osadów nie posiadano rozeznania, czy grunty te (o łącznej powierzchni 12,5 ha) spełniają warunki określone w załączniku nr 2 i 3 do rozporządzenia koś. Na badania te wydatkowano łącznie 3.923,70 zł.

[Dowód: akta kontroli, str. 18-33, 118-145 i 183-190]

- 2) art. 43 ust. 6 pkt 10 ustawy o odpadach, osady w ilości 29,8 Mg s.m.o. zastosowano w 2012 r. na przylegających do siebie działkach nr 3279 i 3280 w Wojewodzinie (o łącznej powierzchni 3,2 ha), które usytuowane są w odległości 20-30 m od dwóch domów mieszkalnych, podczas gdy odległość ta nie może być mniejsza niż 100 m,
- 3) § 4 ust. 3 i 4 rozporządzenia koś, osady wywiezione 18 stycznia i 27 lutego 2013 r. na działkę nr 3518 w Grajewie o pow. 0,9 ha w ilości odpowiednio 5,6 Mg i 5,2 Mg pozostawiono w przyzmach bez zmieszania ich z gruntem.

[Dowód: akta kontroli, str. 149-150 i 152-153]

Kierownik Oczyszczalni wyjaśnił, że:

- nieprzebadanie 4 gruntów przez zastosowaniem na nich osadów ściekowych było spowodowane natłokiem pilnych spraw do załatwienia związanych z prawidłowym funkcjonowaniem oczyszczalni i tym samym przeoczeniem wymogu badania gruntów w odpowiednim terminie;
- zastosowanie osadów na dwóch działkach przylegających do zabudowań mieszkalnych wynikało z faktu, że rolnik nie chciał zastosować tych osadów w innym miejscu, mimo moich nalegań, natomiast niez mieszanie z gruntem wywiezionych w styczniu i lutym 2013 r. osadów na działkę nr 3518 w Grajewie, było spowodowane odmową rolnika niezwłocznego ich zmieszania z gruntem, ponieważ czynność tę zaplanował w okresie wczesnowiosennym.

[Dowód: akta kontroli, str. 155]

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność ZWiK w zakresie zagospodarowania osadów ściekowych.

4. Realizacja wniosków pokontrolnych

W latach 2011-2013 (I kwartał) Oczyszczalnia była kontrolowana dwukrotnie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska Delegatura w Łomży (WIOŚ) oraz trzykrotnie przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Grajewie. I tak:

- w dniach 9-11 października 2011 r. i 9-19 października 2012 r. inspektorzy WIOŚ przeprowadzili kontrole Oczyszczalni w zakresie przestrzegania wymagań dotyczących ilości i jakości ścieków odprowadzanych do rzeki Elk oraz w zakresie

gospodarki osadami ściekowymi. Kontrole te nie wykazały nieprawidłowości w tym zakresie,

- w dniach 7 lutego 2011 r., 31 stycznia 2012 r. i 31 stycznia 2013 r. inspektorzy sanitarni przeprowadzili kontrole w zakresie spełniania warunków środowiska pracy, które nie wykazały jakichkolwiek nieprawidłowości.

[Dowód: akta kontroli, str. 156-175]

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁶, wnosi o:

- 1) badanie reprezentatywnych próbek osadów ściekowych oraz gruntów, na których mają być stosowane przed ich wykorzystaniem, stosownie do postanowień art. 96 ust. 6 obowiązującej ustawy o odpadach i § 3 ust. 1 rozporządzenia koś,
- 2) egzekwowanie od władających gruntami niezwłocznego zmieszania zastosowanych osadów z ziemią, stosownie do przepisu § 4 ust. 3 i 4 rozporządzenia koś,
- 3) stosowanie osadów na gruntach usytuowanych w odległości nie mniejszej niż 100 m od domów mieszkalnych, zgodnie z art. 96 ust. 12 pkt 10 obowiązującej ustawy o odpadach.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

*Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń*

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku.

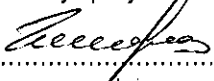
*Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków*

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 8 maja 2013 r.

Kontroler
Janusz Zawirski
Główny specjalista k. p.

.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
z up. WICEDYREKTOR
Marian Minkiewicz

.....
podpis

⁶ Dz. U. z 2012 r., poz. 82, ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

